

लातूर - तिरुपती
श्री. बालाजी चर्चानासहित
A/C SLEEPER | AIR SUSPENSION
ऑगस्ट महिन्याचे वेळापत्रक
ऑगस्ट महिन्याच्या तारखा
दर मंगळवारी
1 8 22 29
दुपारी २.०० वा.
अधिक माहितीसाठी संपर्क
88888 50441
88888 45404
विश्व
इंटरनेट
लातूर.

प्रत्येक विद्यार्थ्यास तीन गणवेश शाळा, व्यापाऱ्याकडून होतोय धंदा

लातूर : गरिब, मध्यमवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या लातूर सारख्या शहरात मोठ्या प्रमाणात आहे. पण, अशा शाळांनी ट्रेस (कपडे) दुकानदाराशी अर्थ पूर्ण व्यवहार करून एका विद्यार्थ्यास तीन-तीन गणवेश सवतीचे केले आहेत. शाळा व ट्रेसेस व्यापारी मिळून पालकांची लूट करित आहेत.

लातूर शहराचा पूर्व भाग म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या भागात काही शाळा आहेत. या शाळेत बुधवार, शनिवारसाठी वेगवेगळे

आणि इतर वारी एक असे तीन गणवेश सवतीचे आहे. एक गणवेश साधारणपणे १५००/- चा आहे. ४५००/- रूपये केवळ गणवेशाला

खर्च करावे लागतात. या भागात मोलमजुरी करणारे, गरीब, मध्यमवर्गीय मोठ्या संख्येने आहेत. त्यांना एक गणवेश परवडत नाही. तिथे तीन स्वतंत्र गणवेश कसे परवडतील अशी तक्रार पालक करित आहेत. वेगवेगळे असे तीन गणवेश परिधान केले नाही तर विद्यार्थ्यांना शाळेत बसू दिले जात नाही. बरे त्या-त्या शाळेचा असा विशिष्ट गणवेश कपडा घेऊन शिकून घ्यावा तर तो कपडा सर्वत्र उपलब्ध नसतो, तशा डिझाईनचा कपडा कोण शिकून देत नाही. संबंधीत शाळा आणि ट्राविक कपडा व्यापारी शाळेशी संपर्क ठेऊन, अर्थपूर्ण

व्यवहार करून विशिष्ट ट्रेस आपल्या दुकानी ठेवतात, पालकांना देखील त्याच दुकानातून, दुकानदार सांगेल त्या भावात गणवेश घ्यावा लागतो. एक शाळा एक गणवेश याची पूर्तता केली जाऊ शकते. तीन-तीन गणवेशामुळे, शाळा-व्यापाऱ्यांचा स्वार्थ साधला जातोय. पालकांना भुडई पडतोय, जि. प. प्रशासनाने याकडे तात्काळ लक्ष द्यावे. गणवेशाचा धंदा बंद करावा अशी मागणी होत आहे.

माजी नगरसेवक नेताजी देशमुख यांचे निधन
लातूर : लातूर नगर परिषदेचे माजी नगरसेवक नेताजी रघुनाथ देशमुख (६१) यांचे निधन झाले असून त्यांच्या पार्थिवावर शनिवार दि. २६ ऑगस्ट २०२३ रोजी दु. ४ वाजता कन्हारी गाव शेतात अंत्यसंस्कार करण्यात येणार आहेत. एक धडाडीचा लोकप्रतिनिधी अशी नेताजी देशमुख यांची ख्याती होती. त्यांच्या पश्चात पत्नी, एक मुलगा, एक मुलगी, चार भाऊ असा परिवार आहे.

पार्किंग नकाशावर, वाहने रस्त्यावर

लातूर महापालिकेच्या पुर्वेस पूर्वीच्या राठी पेट्रोल पंपाच्या जागेवर भव्य ईमारत आहे. बांधकाम परवान्यात 'नकाशावर' पार्किंग जागाही दाखविण्यात आली आहे. पार्किंग जागा दिसत नाही. पण इथे येणारी शेकडो वाहने रस्त्यावर 'पार्क' केली जातात. महापालिकेने ओडियाराज चौकात पार्किंगच्या जागेवर दुकान काढले म्हणून सील केले होते. इथे रहदारीच्या रस्त्यावर बेधडक वाहने पार्क केली जात आहेत.

स्वस्तात वाहन देतो म्हणून फसवणूक पैसे मागताच अॅटॉसिटीचा गुन्हा दाखल

लातूर : लातूर येथील एका व्यक्तीस पुण्याच्या तिघा जणांनी आम्ही फायनान्स कंपनीचे एजंट आहोत तुम्हाला स्वस्तात वाहने देतो म्हणून ८ लाख ३५ हजार रूपये घेतले. ते परत मागण्यासाठी पुणे येथे गेले असता त्यांच्यावरच अॅटॉसिटीचा गुन्हा दाखल करून मारहाण केली, फसवणूक केली. या प्रकरणी पुण्याच्या तिघा जणांविरुद्ध विवेकानंद चौक पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे.

उलट्या कोयत्याचा धाक ७ हजार रूपये काढून घेतले

लातूर : येथील खाडगाव रोड स्मशानभूमीसमोर तिघा जणांनी उलट्या कोयत्याचा धाक दाखवून अंगा-खांद्यावर मारहाण करून खिशातील ७ हजार ४०० रूपये काढून घेतल्या प्रकरणी शिवाजी नगर पोलीसांत गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. विशाल सुभाष उरगुंडे रा. रायवाडी, ता. लातूर हे व त्यांचे भाऊ खाडगाव स्मशानभूमीसमोर एका गैरजवर मोटारसायकल दुरुस्तीसाठी थांबले असता अक्षय जाधव (कोट्टे) व सोबत दोघेजन तिथे आले. त्यांनी उरगुंडे यांना उलट्या कोयत्याचा धाक दाखवून मारहाण करून खिशातील ७ हजार ४०० रूपये काढून घेतले.

त्यांच्या मते....

आपल्याला पुन्हा एकदा राजकारणाची व्याख्या निश्चित करावी लागेल.
-नितीन गडकरी

राजकारणाची नव्हे तर व्यवहार (आचाराची) व्याख्या निश्चित करावी लागेल.

खासदार नवनीत राणा यांनी भाजपाच्या चिन्हावर निवडणूक लढवावी अन्यथा आम्ही वेगळा विचार करू
- चंद्रशेखर बावनकुळे

कमळाशिवाय आता राणा दंपत्याला पर्याय दिसत नाही.

शरद पवार कोल्हापुरात येताच मुश्रीफांच्या डोळ्यात पाणी, पवार साहेबांसोबत नाही याचं दुःख होत आहे.
- हसन मुश्रीफ

ईडीने बिघाडी केली

भाजप सरकारसाठी २०२४ ची लोकसभा निवडणूक शेवटची.
- विजय वडेटीवार

वाटेल ते वडेटीवार

अहमदपूर विधानसभा मतदारसंघासाठी १५ कोटी

अहमदपूर : अहमदपूर चाकूर विधानसभा मतदारसंघासाठी आमदार बाबासाहेब पाटील यांच्या प्रयत्नातून १५ कोटी रुपयांचा विकासनिधी मंजूर झाला आहे.
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक विकास योजनेंतर्गत ५ कोटी रुपये, वैशिष्ट्यपूर्ण योजनेंतर्गत अहमदपूर नगर परिषदेकरिता ५ कोटी रुपये तसेच चाकूर नगरपंचायत करिता ५ कोटी रुपये अशा एकूण १५ कोटी रुपयांच्या विविध विकास कामांना राज्य शासनाने मंजुरी दिली आहे.
मंजूर निधीतून सिमेंट रस्ते, नाली बांधकाम, पेव्हर ब्लॉक, सभागृह बांधकाम व सुशोभीकरण असे विविध विकास कामे होणार आहेत. भारतल डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर सामाजिक विकास योजना व वैशिष्ट्यपूर्ण योजनेंतर्गत अहमदपूर चाकूर विधानसभा मतदारसंघातील विविध विकासकामांना मंजुरी दिल्याबद्दल मुख्यमंत्री एकनाथराव शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजितदादा पवार, उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस आणि राज्य शासनाचे आभार आमदार बाबासाहेब पाटील यांनी मनःपूर्वक आभार व्यक्त केले.
मतदारसंघातील विकासाला आज निधी उपलब्ध होत माझ्या विनंतीवरून १५ कोटी रुपयांच्या विकासकामांना मंजूर प्राप्त झाली आहे. मंजूर निधीतून सिमेंट रस्ते, नाली बांधकाम, पेव्हर ब्लॉक, सभागृह बांधकाम, सुशोभीकरण यांसारखे अनेक विकास कामे हाती घेण्यात येणार आहेत.

जिल्हास्तरीय रानभाजी महोत्सवास शहरवासियांचा प्रतिसाद

लातूर : कृषि तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा) आणि कृषि विभागाच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित जिल्हास्तरीय रानभाजी महोत्सवास शहरवासियांचा उत्तम प्रतिसाद लाभला. लातूर शहरातील अंबेजोगाई रोड येथील मुक्तार्थ मंगल कार्यालयात झालेल्या रानभाजी महोत्सवाचे उद्घाटन अप्पर जिल्हाधिकारी सुनील यादव यांच्या हस्ते झाले.
अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी कल्पना क्षीरसागर, कृषि विकास अधिकारी सुभाष चोले, वैद्यकीय शासकीय महाविद्यालय येथील आहार तज्ज्ञ प्रियंका शेंडगे, उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी दत्तात्रय गिरी, कृषि उपसंचालक महेश क्षीरसागर, मांजरा कृषि विज्ञान केंद्राच्या आहार तज्ज्ञ अंजली गुंजाळ, स्मार्टनेट डेडल अधिकारी मोहन गोजमगुंडे, माविमचे जिल्हा व्यवस्थापक मनसूर पटेल, आत्माच्या प्रकल्प उपसंचालक मनिषा बांगर, प्रशासन अधिकारी अशोक गिरवले उपस्थित होते.
रानभाजी महोत्सवांमध्ये लातूर जिल्ह्यातील ५८ स्टॉल धारकांनी आपल्याकडे उपलब्ध असलेल्या रानभाजी यामध्ये तोंडली, तांदूळजा, अंबाडी, करटूले, घोळ, टाळका, शेवगा, तांदूळ कुंद्रा, तरवटा, उंबर, काठेमात सेंद्रिय गुळ, सेंद्रिय तेल यांसारख्या विविध प्रकारच्या रानभाजी या महोत्सवामध्ये होत्या.
'ओळख रानभाजींची' या पुस्तकाचे यावेळी प्रकाशन करण्यात आले. सूत्रसंचालन कृषि पर्यवेक्षक सुर्यकांत लोखंडे यांनी केले, कृषि उपसंचालक महेश क्षीरसागर यांनी आभार मानले.

गायान जमिनीवरील अतिक्रमण धारकांना नोटीसा द्या-मागणी

रेणापूर : सरकारी गायान जमिनीवर शेतीकरिता आणि निवासा करिता अतिक्रमण करणाऱ्यांना नोटीसा द्या.सरकारी जमिनीवर पेरणी केलेल्या पिकांचा पंचनामा करून पिक पेन्चांची नोंद करण्याची मागणी शुक्रवारी तालुक्यातील शेकडो अतिक्रमीत गायान धारकांनी वंचीत हक्क अंमलन महाराष्ट्रसंघटनेच्या माध्यमातून रेणापूर तहसीलदार, गट विकास अधिकार्यांकडे निवेदन देवून केली आहे.
मा.मुंबई उच्च न्यायालयाने महाराष्ट्रातील सरकारी गायान जमिनीवर शेतीकरिता आणि निवासा करिता केलेल्या अतिक्रमणाची दखल घेवून अतिक्रमणा बाबत सरकारला महसुल संहिता ५० प्रमाणे नोटीसा बजावण्याचे आदेश दिले होते त्याप्रमाणे सरकारच्या वतीने महसुल विभागाने जिल्हाधिकार्यांच्या मार्फत बहुतांश जिल्ह्यातील अतिक्रमण धारकांना नोटीसा बजावल्या आहेत परंतु लातूर जिल्हाधिकारी यांनी केवळ ग्रामपंचायत हद्दीतील गावठाण जमिनीवरील निवासा करिता घरे बांधणाऱ्यांना काही ठिकाणी नोटीसा बजावल्या आहेत परंतु सरकारी गायान वनजमिनीवर शेती करिता अतिक्रमण करणाऱ्यांना नोटीसा बजावण्यात आल्या नाहीत.महसुल संहिता ५० प्रमाणे नोटीसा दिल्या असल्या तर त्या नोटीसांना महसुल संहिता ५१ प्रमाणे रिटसर पुराव्यानिशी उत्तर देता आले असते परंतु नोटीसा न दिल्याने रेणापूर तालुक्यातील मौजे पानगांव, गरसुळी, तत्तापुर, डिगोळ, पोहरेगांव, मोटेगांव, बावची, आरजखंडे आदी गावातील मागासवर्गीय भूमिहीन अतिक्रमण धारकांचे मोठे नुकसान झाले आहे.
सन १९८० पासून सरकारी गायान जमिनीवर (वनजमिन) अतिक्रमण करून त्या जमिनी लागवडी खाली आणून त्या जमिनीत उपजिवीके करिता लागणारे ज्वारी,तुर,मुग, उडीद,तीळ,कारळ,अदि पिकांची लागण करून आपल्या कुंटूंबाचा चारीतीर्थ चालविला आहे.त्यावरच त्यांची उपजिवीका भागवित आहेत. दरवर्षा प्रमाणे यावर्षीही त्यांनी त्यांच्या ताब्यात असलेल्या सरकारी गायान जमिनीत,वन जमिनीवर दरवर्षा प्रमाणे आजही पिकांची लागण केली आहे.तहसीलदार रेणापूर यांनी सरकारी गायान जमिनीवर शेतीकरिता आणि निवासा करिता अतिक्रमण करणाऱ्यांना नोटीसा द्याव्यात. जमिनीवर पेरणी केलेल्या पिकांचा त्वरीत पंचनामा करून पिक पेन्चांची नोंद करावी यामागणी करिता तालुक्यातील शेकडो अतिक्रमीत गायान धारकांनी वंचीत हक्क अंमलन महाराष्ट्र संघटनेच्या माध्यमातून रेणापूर तहसीलदार, गटविकास अधिकारी यांना निवेदन देण्यात आले.
निवेदनावर नागनाथ चव्हाण, बालाजी शिंदे, विष्णु आचार्य, राहूल गंडले, अविनाश शिंदे, अंकुश चिकटे, दिगांबर चव्हाण, मधुकर शाहीर, किशोर कसबे, बालीका चिकटे, रमेश घोडके, रमेश तिगोटे, मोहन वायदंडे, रतनमामा गायकवाड, संजय जोगदंड, प्रणिता आचार्य, वाल्मीक घोडके, गौतम आचार्य यांच्यासह तालुक्यातील शेकडो अतिक्रमीत महिला पुरुष गायान धारकांच्या स्वाक्षऱ्या आहेत.

१७ सप्टेंबर मराठवाडा मुक्तीसंग्राम दिनानिमित्त विविध कार्यक्रमांचे आयोजन

उस्मानाबाद : १७ सप्टेंबर रोजी मराठवाडा मुक्ती संग्राम दिनाचे यावर्षी अमृत महोत्सवी वर्ष साजरे करण्यात येणार आहे. या निमित्ताने जिल्ह्यात विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येणार आहे. २४ ऑगस्ट रोजी जिल्हाधिकारी कार्यालयातील नियोजन समितीच्या सभागृहात या अनुषंगाने जिल्हाधिकारी डॉ सचिन ओम्बासे यांच्या अध्यक्षतेखाली सभा आयोजित करण्यात आली. यावेळी जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी राहुल गुमा, जिल्हा पोलीस अधीक्षक अतुल कुलकर्णी, अप्पर जिल्हाधिकारी शिवाजी शिंदे, निवासी उपजिल्हाधिकारी महेंद्रकुमार कांबळे व उपजिल्हाधिकारी संतोष भोर यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

ओम्बासे यावेळी म्हणाले की, जिल्ह्याच्या विकासात्मक बाबींसाठी यंत्रणांनी निधी मागणीचे प्रस्ताव सादर करावे. मराठवाडा मुक्ती संग्रामाच्या अमृत महोत्सवी वर्षात विविध योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करून जिल्ह्याच्या विकासाला गती द्यावी. यंत्रणांनी निधी मागणीचे प्रस्ताव सादर करताना परिपूर्ण प्रस्ताव सादर करावे. काही विभागांनी नाविन्यपूर्ण योजनेतून प्रस्ताव सादर करावे. १७ सप्टेंबरपर्यंत ज्या ठिकाणी स्मृतीस्तंभाची उभारणी करायची आहे, त्या ठिकाणी हे स्मृतिस्तंभ उभे करावेत तसेच मराठवाडा मुक्तीसंग्रामाची माहिती शालेय विद्यार्थ्यांना व्हावी यासाठी तयार करण्यात आलेल्या पुस्तकांचे वितरण शाळांना करण्यात यावे असे त्यांनी यावेळी सांगितले.

मृत्यूला आमंत्रण देतात या चुका, फोन चार्ज करताना चुकूनही करू नका या चुका

स्मार्टफोन ब्लास्टबद्दल तुम्ही अनेकदा ऐकले असेल, पण आता नुकतेच एक धक्कादायक प्रकरण समोर आले आहे. विजेच्या

धक्क्याने १७ वर्षीय महिलेचा मृत्यू झाला होता. नक्की काय आहे संपूर्ण प्रकरण आणि विजेच्या धक्क्याने मोबाईलचे कनेक्शन

काय ? याविषयी माहिती आम्ही तुम्हाला देते.

नुकत्याच आलेल्या एका रिपोर्टमध्ये असे नमूद करण्यात आले आहे की, ब्राझीलमध्ये राहणाऱ्या १७ वर्षीय मुलीच्या (जेनिफर) पतीने सांगितले की, जेनिफर आंघोळ करून बाहेर येताच तिने एकस्टेशनच्या मदतीने फोन चार्ज करण्याचा प्रयत्न केला. त्याचवेळी, जेनिफरला विजेचा धक्का बसला. विजेच्या धक्क्याने जेनिफरचा मृत्यू झाला. चला जाणून घेऊया फोन चार्ज करताना कोणत्या चुका करू नयेत.

चुकूनही करू नका या चुका

जर तुम्ही आंघोळ केल्यानंतर फोन चार्ज करण्याचा प्रयत्न करत असाल, तर आजच ही चूक करणे थांबवा, आंघोळ केल्यानंतर अनेकदा आपले हात पूर्णपणे कोरडे होत नाहीत, त्यामुळे वीजेचा धक्का लागण्याची शक्यता वाढते.

फोन चार्जवर ठेवण्यापूर्वी, तुमच्या मोबाईलचा चार्जिंग पोर्ट खराब झाला नाही ना ते तपासा, जर पोर्ट खराब झाला असेल आणि तुम्ही फोन चार्जवर ठेवलात, तर विजेचा झटका बसण्याची शक्यता आहे.

तिसरी चूक जी तुम्ही लोकांनी टाळावी, मोबाईल फोन चार्ज केल्यानंतर फोन वापरायला विसरू नका. फोन चार्जवर ठेवल्यानंतर मोबाईल वापरण्याचे दोन तोटे होऊ शकतात, पहिला मोबाईलच्या परफॉर्मन्सवर परिणाम होतो, एवढेच नाही तर फोनचा स्फोटही होऊ शकतो. दुसरा गैरसोय, फोन चार्ज केल्यानंतर तुम्हाला विजेचा धक्का लागू शकतो आणि शॉक लागून मृत्यूही होऊ शकतो.

आयुर्वेदात रानभाज्यांचे अनन्यसाधारण महत्त्व

उस्मानाबाद, दि. २५ : कृषी विभाग, कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा), कृषी विज्ञान केंद्र, माविम, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित रानभाजी महोत्सव २०२३ चे उद्घाटन जिल्हा पोलिस अधीक्षक अतुल कुलकर्णी यांच्या हस्ते आज जिल्हा मध्यवर्ती प्रशासकीय इमारतीमध्ये करण्यात आले.

यावेळी जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणांच्या प्रकल्प संचालिका प्रांजल शिंदे, आत्माचे प्रकल्प उपसंचालक अभिमन्यू काशिद, उस्मानाबाद उपविभागीय कृषी अधिकारी श्री. असलकर, भूमूचे उपविभागीय कृषी अधिकारी एस. के. भोसले, उस्मानाबाद तालुका कृषी अधिकारी एस. पी. जाधव तसेच तालुका कृषी अधिकारी परंडा, भूमू, वाशी आणि तुळजापूर आदी उपस्थित होते.

कवरा म्हणून ज्या रानभाज्या आपण टाकून देतो अशा भाज्या आयुर्वेदात मौल्यवान समजल्या जातात. अशा गुणकार भाज्यांचा अनेक व्याधींवर उपचार करण्याकामी उपयोग केला जातो. मानवी शरीरासाठी पीष्टिक असणाऱ्या रानभाज्यांकडे मोठ्या प्रमाणात दुर्लक्ष होताना दिसत आहे. फास्टफूड, जंकफूड सेवन करणाऱ्या तसेच सर्व नागरिकांना रानभाज्यांचे महत्त्व कळावे, त्याचा उपयोग आणि फायदे काय आहेत याची माहिती सर्वांना व्हावी या उद्देशाने रानभाजी महोत्सवाचे आयोजन याठिकाणी करण्यात आले आहे, असे जिल्हा पोलिस अधीक्षक अतुल कुलकर्णी यांनी यावेळी सांगितले.

रानभाजी महोत्सव २०२३ चे उद्घाटन कार्यक्रम पाहणी करताना श्री. कुलकर्णी बोलत होते. कमी पाण्यात येणाऱ्या रानभाज्या ह्या अत्यंत गुणकारी असतात. रानभाज्या डोंगराळ, पडीक जमीनींवर मोठ्या प्रमाणावर सहज उपलब्ध होतात. या रानभाजी महोत्सवात जिल्हाभरातून अनेक शेतकरी, महिला बचत गट सहभागी झाले होते. तुळजापूर येथील लोकप्रबोधन संस्था, महिला आर्थिक विकास महामंडळांतर्गत माता सावित्री लोकसंचलित साधन केंद्र उस्मानाबाद, कळंब तालुका वाघोली येथील हिरकणी शेतकरी गट, कळंब-तडवळे येथील उमेद अंतर्गत मस्वती महिला उत्पादक गट आणि कल्पना महिला बचतगट, भूमू तालुक्यातील अंतरवली येथील योगेश्वरी महिला बचत गट आणि ज्योती महिला बचत गट, बेदरवाडी येथील संस्कृती महिला बचतगट आदींनी मोठ्या उत्साहात सहभाग घेतला होता.

रानभाजी महोत्सवात पाथर, घोळ, फांजवी भाजी (नाय), काटेमाट, कुरडू, गुळवेल, तांदूळसा, सराटा, गवती चहा, शेवगा, आंबळपान, केना, कुंजीर, चिंगळ, चाकवत, करटूले, तोंडले, पिंपळ, चिल, हुलगा, वटाणे, अंबाडी, मटार, कपाळफोडी, दिंडा, उंबर, आंबुशी, कुडा, टाकळा, हादगा आदी भाज्यांचे प्रदर्शन तसेच काही रानभाज्यांपासून तयार केलेले पदार्थसुद्धा चव चाखण्यासाठी स्टॉलवर उपलब्ध करून देण्यात आले होते.

शहरी लोकांना आरोग्यदायी रानभाज्याची ओळख व्हावी, म्हणून राज्य शासनाच्या 'आत्मा' कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा आणि कृषी विभागाच्यावतीने ऑगस्टच्या मध्यात रानभाज्या महोत्सव आयोजित केला जातो. २५ ऑगस्ट रोजी लातूर मध्ये मुकाई मंगल कार्यालय येथे एक दिवसाचा महोत्सव आयोजित केला होता. जिल्ह्यातील ग्रामीण भागातील आताच्या पिढीलाही या भाज्याची ओळख नाही ती व्हावी म्हणून हा लेख प्रपंच...!!

भारताची ओळख कृषी प्रधान देश अशी आहे. आपल्या देशाची लोकसंस्कृती कृषीच्या आवती भोवतीच राहिलेली आहे. इथल्या प्राचीन इतिहासाच्या खाणाखुणात, इथल्या सांस्कृतिक वैभवातही कृषी संस्कृती डोकावते.

शेती किंवा निगा न करता निसर्गातच उगवलेल्या भाज्यांना रानभाज्या म्हणतात. या मुख्यत्वेकरून जंगलात (रानात), शेतांच्या बांधावर, माळरानात येतात. निसर्गात लागवड न करता या वनस्पती येतात. त्यामुळे या वनस्पतींमध्ये खनिजे महत्त्वाची मूलद्रव्ये व अत्यंत उपयोगी रसायने असे घटक आढळतात. यांत अनेक औषधी गुणधर्मही असतात त्या आवर्जून खाल्या जातात. त्यातल्या निवडक भाज्यांची ओळख करून घेऊ या.

गुळवेल

औषधी गुणधर्म : नेत्र विकार, वमन विकार, सर्दी पडसे, संग्रहणी, पांडुरोग, प्रेमह, मूत्रविकार, यकृत विकार, उच्च, कॅन्सर, त्रिदोष विकार, त्वचा रोग, मधुमेह, हृदयविकार, रक्तशंकरा विकार आदी विकारांवर गुळवेल हे एक उपयुक्त औषध आहे. वनस्पतीच्या कंद्याचा आणि खोडाचा वापर औषधात केला जातो. या वनस्पतीची पानेही औषधी आहे. गुळवेलेमध्ये टिनोस्पेरिन, टिनोस्पोरिन आम्प्ल, टिनोस्पोरिन गिलोइन, गिलोनिम ही रसायनिक गुणद्रव्ये आहेत. ही रसायने

रानभाज्या महोत्सव नव्हे हा आरोग्य जागर ...!!

चवीला कडू असतात. तो कडवटपणा गुळवेलीच्या पानांत आला आहे. मेथीच्या भाजीप्रमाणे भाजी केली जाते. भाजीपासून केलेली पराठे ही चवदार लागतात. कावडिच्या काळात मोठ्या प्रमाणात लोकांनी गुळवेलचा वापर केला होता.

चुका

औषधी गुणधर्म : या भाजीत अ ब -ब क ही जीवनसत्त्वे कॅल्शियम, लोह , पोटॅशियम, मॅग्नेशियम ही खनिजे विपुल प्रमाणात असतात. डाएटरी फायबरसमुळे अन्नपचन चांगले होते. भूक लागते व पचनक्रिया सुधारते. उष्णतेचे विकार कमी होतात. पानांचा लेप लावल्यास सूज उतरते.

बद्धकोष्ठता, सूज येणे आणि कॅम्पिंग तसेच इतर जठररोग विषयक समस्या कमी करण्यास मदत करते. सॅरिलमध्ये पोटॅशियमी पातळी अत्यंत लक्षणीय असते जी मानवी आरोग्यासाठी आवश्यक आहे. हे रक्तदाब नियंत्रक करण्यास मदत करते. बीटा कॅरोटीनच्या रूपात सॅरिलमध्ये आढणारे आणखी एक आवश्यक जीवनसत्त्व व्हिटॅमिन ए डोळ्यांची दृष्टी सुधारण्यात आणि मोतीबिंदू कमी करण्यात मोठी भूमिका बजावले. या भाजीच्या सेवनामुळे हृदयरोग आणि मधुमेह समस्या कमी होण्यास मदत होते.

तांदूळजा

ही भारतात उगवणारी एक आयुर्वेदीक औषधी वनस्पती आहे. याची भाजी करतात. शरीरात सी जीवनसत्त्वासाठी तांदूळजाची भाजी खावी. ही भाजी मधुर रसाच्या गुणानी समृद्ध आहे.

उष्णतेच्या तापात विशेषतः गोवर, कांजण्या व तीव्र तापात फार उपयुक्त आहे. विष विकारी, नेत्र विकारी, पित्त विकारी, मुळव्याध, यकृत व पाथारी वाढणे या विकारात पथकर म्हणून जरूर वापरावी, उपदंश, महारोग, त्वचेचे समस्त विकार यामध्ये दाह, उष्णता कमी करावयास तांदूळजा फार उपयुक्त आहे. नाजूक प्रकृतीच्या व्यक्तीकरिता बाळंतीण, गरोदर स्त्रिया यांच्यासाठी वरदान आहे. डोळ्याच्या विकारात आग होणे, खाज सुटणे, पाणी येणे, डोळे चिकटणे या तक्रारीकरिता फार उपयुक्त आहे.

औषधी गुणधर्म : प्ल्यु, टायफड, मलेरिया अशा आजारांमध्ये तोंडाची चव गेलेल्या ही भाजी आवर्जून देतात. भाजी खाल्याने भूक अतिशय चांगली लागते. ताप आल्यावर भाजी खाल्यास ताप कमी होतो. ताप व चक्कर ही भाजी गुणकारक आहे.

तांदूळजाचा रस काढून पिल्याने पोटाचे विकार कमी होतात. एकेकाळी शेताच्या बांधावर ही भाजी पावसाळ्यात मोठ्या प्रमाणावर यायची पण आता विरळ झाली आहे.

अंबाडी : ही भाजी भारतात सर्वत्र उगवणारी, आढळणारी रानभाजी आहे. अंबाडी बीयांपासून तेल काढतात. त्यास हॅश ऑइल म्हणतात या तेलात Tetrahydrocanonibol (THC), Omega-3, Omega-6 ही नेदाम्पले प्रचंड प्रमाणात आहेत. अंबाडीच्या पानांची भाजी करतात. एकेकाळी आंबाड्याच्या काड्या भिजवून त्यापासून आंबाडा तयार केला जायचा त्यापासून, शेतीसाठी उपयुक्त, कासरे, ऐटन, सोला असे सर्व प्रकारचे दोरखंड, जनावरासाठी विशेषतः पोळ्यासाठी वेगवेगळे साज केले जायचे.

औषधी गुणधर्म : पित्त बाहेर काढण्यासाठी, ८४ वातांचे समूह.

गावाकडील शिक्षणाचा वेग मंद!

शिक्षण हा आजच्या युगातील प्रगतीसाठी अतिशय महत्त्वाचा घटक आहे. किंबहुना, शिक्षण या नावातच प्रगती सामावलेली आहे. स्वातंत्र्योत्तर कालावधीत ग्रामीण भागातील नागरिक तसेच शेतकरी यांच्यामध्ये शिक्षणाचा प्रसार होत आहे, पण हा शिक्षण प्रसार ज्या वेगाने होणे आवश्यक आहे, तसा होताना दिसत नाही. आजही ग्रामीण भागात अशिक्षितपणा मोठ्या प्रमाणावर दिसून येतो. त्यामुळे त्याचा परिणाम शेती क्षेत्राच्या विकासावरही होत आहे.

आज शासकीय पातळीवर शिक्षण प्रसारसाठी विविध उपाय राबवले जात असूनही ग्रामीण भागात फार मोठी लोकसंख्या अशिक्षित आहे. दोन पाच वर्षे शाळा शिकणे म्हणजे शिक्षण नव्हे तर आजच्या संगणक युगात किमान पदवीपर्यंत तरी शिक्षण घेणे आवश्यक आहे. आजही ग्रामीण भागातील शेतकरी वर्ग मोठ्या प्रमाणावर अशिक्षित अथवा अर्धशिक्षित असल्याचे दिसून येते. त्याचा विपरीत परिणाम शेती क्षेत्राच्या विकासावर, उत्पादकतेवर होतो. असे म्हटले जाते की शिक्षणाने जीवनाकडे पाहण्याचा उत्तम दृष्टिकोन प्राप्त होतो. त्यासाठी शिक्षणाचे महत्त्व आधुनिक युगात अधोरेखित होते. शेतकरी हा घटक देशाच्या विकासात अत्यंत महत्त्वाची भूमिका पार पाडतो. परंतु शिक्षणाची चाके

अडत नाही असा समज काही प्रमाणावर असल्यामुळे त्याला विशेष असे महत्त्व दिले जात नाही. शेतीतील विविध कामांचे प्रशिक्षण बालकाला लहानपणापासून घरातूनच प्राप्त होते. पेरणीपासून उत्पादित वस्तू बाजारपेठेत विक्री करेपर्यंत विविध टप्प्यांवर आवश्यक असणारे ज्ञान हे कुटुंब आणि समाज घटकांकडून मिळते त्यामुळे शिक्षण प्राप्तीसाठी फारसे प्रयत्न केले जात नाही. काही बालकांना शाळेत शिक्षणासाठी पाठवले जाते, पण शेतीत कामगारांची उणीव निर्माण झाली तर घरातील शिक्षण घेण्याकडे किशोर किंवा तरुण वयातील मुलांना शाळेऐवजी शेतीमध्ये काम करण्यास सांगितले जाते, त्यामुळे शैक्षणिक गळतीमध्ये मोठ्या प्रमाणावर भर पडते.

शेतकऱ्यांना अल्पशिक्षित किंवा अशिक्षित पणामुळे बँकांकडून कर्ज घेताना अनेक अडचणी येतात. कर्ज नको पण अर्ज आवर असे म्हणण्याची वेळ येते. त्यामुळे शेतकरी बँकांकडे कर्ज मागायलासुद्धा जात नाहीत ही वस्तुस्थिती आहे. त्यामुळे शेतकरी वळतो तो सावकारी कर्जाकडे. अशिक्षितपणामुळे सावकारी कर्जात शेतकरी पूर्णपणे उध्वस्त होऊन जातो. एकदा घेतलेले कर्ज कितीही पैसे भरले तरी त्याची परतफेड शेतकरी करू शकत नाही, अशी अवस्था सावकार करतो. याला कारणीभूत ठरतो तो सावकाराचा गैरकारभार आणि शेतकऱ्यांचा अल्पशिक्षित अथवा अशिक्षितपणा होय. मोठ्या प्रमाणावरील अशिक्षितपणामुळे कृषी संशोधनाचा फायदा शेतकऱ्यांना होत नाही. कृषी विद्यापीठांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर शेती संशोधन होत आहे, परंतु या गोष्टी शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचण्यातील अडथळा म्हणजे अशिक्षितपणा

होय. त्यामुळे शास्त्रशुद्ध पद्धतीने शेती करताना अनेक अडचणी येतात. सुधारित बी-बियाणे आणि खते, अत्याधुनिक अवजारे यांचा वापर केला जात नाही. परंपरागत पद्धतीने शेती केली जाते. अशिक्षितपणामुळे मानसूनचा अंदाज करता येत नाही. पीक नियोजन करता येत नाही.

आगामी कालावधीत कोणत्या पिकाला काली मागणी येईल याचे पूर्वाभ्यास काढता येत नाही. त्यामुळे कांद्यासारख्या पिकाच्या बाबतीत अचानक भाव गडागडे किंवा अचानक भाव आकाशाला भिडणे या गोष्टी होताना दिसतात, यातून नुकसान होते. उत्पादित वस्तू किंवा शेतमाला कोणत्या वेळी कोणत्या बाजारपेठेत पाठवल्यास चांगला भाव मिळेल याचा अंदाज शिक्षणाच्या अभावी करता येत नाही. म्हणजेच शेतकऱ्यांकडून बाजारपेठ संशोधन त्यामुळे फारसे होताना दिसत नाही. तसेच कुठलाही नवीन प्रयोग करण्याचे धाडस शेतकरी करत नाहीत. शासकीय पातळीवर शेतकऱ्यांना शेती मशागती संदर्भात मार्गदर्शन केले जाते त्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी शिक्षण महत्त्वाचे ठरते. शिक्षणाअभावी त्याची अंमलबजावणी करण्यात अनेक अडचणी येतात. अनेक शेती, जमीनदारी, सावकारी व इतर कायद्यांची माहिती शिक्षणाअभावी होत नाही. त्यामुळे शेतकरी मागास अवस्थेत राहतो. थोडक्यात शिक्षणाच्या प्रसारामुळे शेतकरी शेतीत सुधारणा करून विकासाकडे वाटचाल करू शकतो. कारण शिक्षण हीच सर्व प्रकारच्या विकासाची गुरुकिल्ली आहे.

- प्रा. डॉ. कृष्णा शहाणे

सुरण

औषधी गुणधर्म व उपयोग: सुरणात अ, ब, क ही जीवनसत्त्वे आहेत. 'कंद' लोणच्याच्या स्वरूपात वायुनाशी समजला जातो. आतड्यांच्या रोगात सुरणाची भाजी गुणकारी आहे. दमा, मूळव्याध, पोटादुखी, हृत्तीरोग व रक्तविकारांवर भाजी उपयोगी आहे. या बरोबरच दिंडा, टाकळा, पिंपळ, मायाळू, आंबूशी, पाथरी, अळू, केना, भुईआवळी, शेवगा, कपाळफोडी, भारंगी, कुरडू, आधाडा, उंबर, कुडा, काटेमाट, चिवळ या रानभाज्या अत्यंत औषधी आहेत. ही रानभाज्याची परंपरा शकडो वर्षाची आहे. या वनभाज्या महोत्सवात या भाज्या घेण्याबरोबर या भाज्यांचे महत्त्व विशद करणारी पुस्तिका इथं दिली गेली. हे पुस्तक प्रत्येक घरात असावे म्हणजे आपण जंगली गवत म्हणून फेकून देतो त्या भाज्या आपल्या शरीरासाठी किती महत्त्वाच्या आहेत. याची जाणीव होते.

सगळीकडे रासायनिक अन्न धान्य असलेल्या काळात पूर्णपणे निसर्गाच्या पाण्यावर आणि इथल्या जैवविविधतेला पूरक असलेल्या या रानभाज्या आजींच्या बटव्या एवढ्या दुर्मिळ वाटाव्यात एवढ्या तुरळक कुठे तरी दिसून येतात. दरवर्षी कृषी विभागाकडून हा रानभाज्या महोत्सव होतो त्याला मोठ्या प्रमाणात गर्दी होते. महिला बचत गट, अनेक शेतकरी गट यात स्टॉल टाकतात आणि त्याला खूप चांगला प्रतिसाद मिळतो. हे अधिकाधिक लोकांपर्यंत गेले तर शेतीला पूरक रोजगार या रानभाज्या देऊ शकतात आणि आपल्याला उत्तम आरोग्यदायी आहार मिळू शकतो म्हणून शासनाच्या रानभाज्या महोत्सव हा खूपच महत्त्वाचा ठरत आहे.

कटौली औषधी गुणधर्म व उपयोग : डोकेदुखीत पानाचा रस, मिरी, रक्तचंदन व नारळाचा रस एकत्र करून चोळतात. मुतखडा, सर्व प्रकारची विषबाधा, हृत्तीरोग या विकारात कंद्याचा वापर करतात. करटोलीची पाने ताप, दमा, दाह, उचकी, मुळव्याध यात गुणकारी आंबाड्याच्या काड्या भिजवून त्यापासून आंबाडा तयार केला जायचा त्यापासून, शेतीसाठी उपयुक्त, कासरे, ऐटन, सोला असे सर्व प्रकारचे दोरखंड, जनावरासाठी विशेषतः पोळ्यासाठी वेगवेगळे साज केले जायचे.

औषधी गुणधर्म : पित्त बाहेर काढण्यासाठी, ८४ वातांचे समूह.

-युवराज पाटील

जिल्हा माहिती अधिकारी, लातूर

अंबानी खेळणार हा मोठा सद्दा, पेटीएम-फोनपेला फुटणार घाम !

तुम्ही दैनंदिन वस्तू खरेदी करण्यासाठी दुकानात जाता तेव्हा, दुकानदाराजवळ तुम्ही पेटीएम किंवा फोनपेचे लहान आकाराचे स्पीकर अनेकदा पाहिले असतीलच. हा एक छोटसा squeakशी साउंडबॉक्स आहे, जो दुकानदाराला पेमेंट केल्यावर पैसे मिळाल्याची माहिती देतो. आता अशा बातम्या समोर येत आहेत की आता रिलायन्स पेटीएम आणि फोनपेच्या या छोट्या साऊंडबॉक्सला कडवे आव्हान देण्याची तयारी करत आहे.

PhonePe आणि Paytm च्या या छोट्या साउंड बॉक्सला Reliance Soundbox टक्कर देऊ शकते. अलीकडील अहवालात असे समोर आले आहे की रिलायन्स सध्या त्यांच्या काही स्टोअरमध्ये साउंड बॉक्सची चाचणी करत आहे.

हे नेहमीच दिसून आले आहे की रिलायन्स कोणतीही नवीन गोष्ट सार्वजनिकरित्या लॉन्च करण्यापूर्वी स्टाफला डिव्हाइस देऊन अंतर्गत चाचणी करते. रिलायन्स हे नवीन डिव्हाइस किती काळ लॉन्च केले याबद्दल कोणतीही अधिकृत माहिती समोर आलेली नाही. तुमची काय योजना आहे ?

जोयंयत अंतर्गत चाचणीचे निकाल आणि फीडबॅक समोर येत नाही, तोपर्यंत कंपनी हे उपकरण बाजारात आणण्यासाठी कोणतीही मोठी घोषणा करणार नाही.

या छोट्या साउंड बॉक्समध्ये एक स्पीकर (४ थ) देण्यात आला आहे आणि हे उपकरण ब्ल्यूटूथ कनेक्टिव्हिटीसह येते. कोणताही ग्राहक कोणत्याही व्यापाऱ्याला पेमेंट करताच, हा बॉक्स प्राप्त झालेल्या पेमेंटची माहिती देण्याचे काम करतो, ज्यामुळे फोन पुन्हा पुन्हा तपासण्याची गरज भासत नाही.

पेटीएम हे साउंड बॉक्स उपकरण बाजारात आणणारे पहिले फ्लॅटफॉर्म होते. पेटीएमचा साउंड बॉक्स ७ दिवसांची बॅटरी लाइफ आहे आणि ११ प्रादेशिक भाषांना सपोर्ट करतो. आता पाहण्याची गोष्ट म्हणजे रिलायन्स साउंड बॉक्समध्ये कोणते फिचर्स दिले आहेत आणि या उपकरणाची किंमत किती असेल ?

उदगीर रोटीच्या वतीने वृक्षारोपण

उदगीर : रोटी क्लब ऑफ उदगीर सेंट्रल व श्री हावगीस्वामी महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने दूध डेअरी परिसरात गुन्वारी उपविभागीय अधिकारी सुशांत शिंदे, तहसीलदार रामेश्वर गोरे, प्रजापिता ब्रह्मकुमारी ईश्वरीय विद्यालयाच्या संचालिका महानंदा बहेनजी, जिल्हा दुग्ध विकास अधिकारी एम. एस. लक्ष्मण, उच्च दूग्ध शाळा व्यवस्थापक नितीन फावडे, ब्लड बँकेचे अध्यक्ष रमेश अंबरखाने, श्री हावगीस्वामी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य आप्पाणार काळ्यापुरे, ओमप्रकाश विश्वनाथे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत वृक्षारोपण करण्यात आले. यावेळी रोटीच्या अध्यक्ष मंगला विश्वनाथे, उपाध्यक्ष प्रशांत मांगुळकर, सचिव सरस्वती चौधरी, प्रोजेक्ट चेरअरम संतोष फुलारी, महानंदा सोनटके, रामेश्वर निरौरे, विशाल जैन, ज्योती चौधरी, रविंद्र हसरगुंडे, विजयकुमार पारसेवार, अनिल मुठे, व्यंकटराव कणसे, डॉ. सायराम श्रीगिरे, सुदेश विरादार, श्री हावगीस्वामी महाविद्यालयाचे राष्ट्रीय सेवा योजना कार्यक्रमाधिकारी प्रा. धनराज बंडे, डॉ. निलांबिका हुनगुंडे, डॉ. व्ही.जी. गोरे, संतोष अनकळे, डॉ. राजेंद्र घाटे, श्याम वडमवार, सीताराम भोसले, बालाजी महिंद्रकर, शरद पातेवार, विजय राठोड आदी उपस्थित होते.

जेट्रोफाची (मोगली एरंड), शेती बनवेल मालामाल

चालवण्यासाठी वापरले जाते. अशा परिस्थितीत, जेव्हा डिझेलचे भाव गगनाला भिडत असतात, तेव्हा हे बायोडिझेल एक चांगला पर्याय असू शकतो. या व्यतिरिक्त, लोक त्यांच्या बागेत सजावटीसाठी देखील त्याची लागवड करतात. पडीक व नापीक टाकाऊ जमीन हिरवीगार करण्यासाठीही याची लागवड केली जाते.

सरकारने घेतला मोठा निर्णय सरकारने डिझेलमध्ये मिसळत असलेल्या बायोडिझेलमधील जीएसटी दर १२ टक्क्यांवरून ५ टक्के केला आहे. तज्ज्ञांचे म्हणणे आहे की यामुळे बायोडिझेलची मागणी वाढेल. त्यामुळे शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढण्यास मदत होईल.

जेट्रोफाचे फायदे
शेतकरी त्यांच्या शेताच्या आसपास जेट्रोफाची रोपे लावतात, ज्यामुळे ती शेताभोवती कुंपण करण्यासाठी पण होते आणि साहजिकच पिकांचे जनावरांपासून संरक्षण होते. याशिवाय

जत्रोफाच्या बिया तेलासाठी वापरल्या जातात. साबण त्याच्या तेलापासून बनवले जाते. जेट्रोफामध्ये औषधी गुणधर्म देखील आहेत. यामध्ये जेट्रोफिन नावाचा घटक आढळतो. ज्यामध्ये कॅन्सरविरोधी घटक आहेत. त्याचे तेल कर्करोगाशी संबंधित औषधांमध्ये वापरले जाते. त्वचेच्या आजारांमध्ये (दाद, खरूज, खाज सुटणे, संधिवात, अर्धांगवायू) इत्यादींमध्येही याचा वापर केला जातो. सर्वांत महत्वाची गोष्ट म्हणजे जेट्रोफाच्या बियांमधून तेल सामान्य स्पेलरद्वारे काढले जाते. तेल फिल्टर केल्यानंतर, ते झॅकर, जनरेटर, रेल आणि सर्व प्रकारच्या डिझेल वाहनेमध्ये वापरले जाते. त्यामुळे त्याची लागवड शेतकऱ्यांसाठी फायदेशीर ठरू शकते.

जेट्रोफासाठी जमीन आणि हवामान
जेट्रोफा लागवडीसाठी कोणत्याही प्रकारच्या जमिनीचा वापर केला जाऊ शकतो. हे सर्व प्रकारच्या जमिनीत पिकवले जाऊ

शकते. परंतु हे लक्षात ठेवा की जिथे त्याची लागवड केली जात आहे, तिथे पाणी साचू नये. ह्या पिकासाठी जास्त पाणी लागत नाही.

पूर्वमशागत व लागवड
जेट्रोफाच्या लागवडीपूर्वी शेत तयार करण्यासाठी तीन ते चार वेळा चांगली नागरणी करावी लागते. ह्या पिकाची लागवड पाऊस सुरू होण्यापूर्वी केली जाते. लागवडीसाठी वनस्पती ५ x ४५ सें.मीचे खडे बनवा आणि प्रत्येक खडेच्यात एक टोपली कंपोस्ट खत आणि २०० ग्रॅम निंबोळी पावडर मिसळून खड्डा भरला पाहिजे. रोपांच्या पुनर्लावणीच्या वेळी, प्रत्येक खडेच्यात सुमारे २० ग्रॅम युरिया + १२० ग्रॅम सुपरफॉस्फेट + १५ ग्रॅम म्युरेट ऑफ पोटॅश मिसळावे. जेट्रोफा दुसऱ्या वर्षी सुमारे २५ ते ३० किंटा, तिसऱ्या वर्षी ४० ते ५० किंटा, चौथ्या वर्षी ६० ते ८० किंटा आणि पाचव्या वर्षी १०० ते १२० किंटा उत्पादन देऊ शकते.

फायद्याची अंजीर शेती

भारत, अमेरिका आणि आफ्रिका समवेतच अनेक देशांमध्ये अंजीरांची लागवड केली जाते. त्याची फळे ताजी आणि सुकवून देखील वापरली जातात. तसेच, त्याचे पिकलेले फळ मुंबा बनवण्यासाठी वापरता येते. साधारणपणे, अंजीर लागवड अशा ठिकाणी केली जाते, जिथे हवामान समशीतोष्ण आणि कोरडे असते. जर आपण भारताबद्दल बोललो तर त्याची लागवड तामिळनाडू, कर्नाटक, महाराष्ट्र, गुजरात आणि उत्तर प्रदेशच्या काही भागात केली जाते. अंजीरची झाडे सुमारे दोन वर्षांनी फळे देण्यास सुरवात करतात. चार ते पाच वर्षांच्या झाडापासून सुमारे १५ किलो फळे मिळतात. तज्ज्ञांच्या मते, पूर्ण विकसित झालेल्या अंजीरच्या झाडातून एका वेळी १२००० रुपयांपर्यंत कमाई करता येते.

अंजीर लागवड आणि महाराष्ट्र
व्यापारी तत्वावर अंजीरची लागवड फक्त महाराष्ट्रात केली जाते. सध्या, महाराष्ट्रात एकूण ४१७ हेक्टर क्षेत्रामध्ये अंजीरची लागवड केली जाते, अंजीरची लागवड ही महाराष्ट्रात मुख्यतः पश्चिम महाराष्ट्रात केली जाते, त्यापैकी ३१२ हेक्टरपेक्षा जास्त क्षेत्र एकट्या पुणे जिल्ह्यात आहे. सातारा आणि पुणे जिल्ह्यांच्या हद्दीतील निरा नदीच्या खोऱ्यात खेड-शिवरा ते जेजुरी (पुरंदर-सासवड तालुका) पर्यंत १०-१२

शकते, जेथे ऑक्टोबर ते मार्च पर्यंत पाण्याची कमतरता असते तिथे अंजीर लागवड केली जाऊ शकते.

जमीन कशी बरं असावी?
अंजीरची लागवड मध्यम काळ्या आणि लाल माती असलेल्या जमिनीत करता येते. मोठ्या प्रमाणात चुनखडी असलेल्या खारट काळ्या जमिनीत अंजीर खूप चांगले वाढते असे विशेषज्ञ म्हणतात. चांगली निचरा होणारी आणि कमीत कमी जमिनीत एक मीटर खोलपर्यंत माती अंजीरच्या वाढीसाठी चांगली असते, मात्र या जमिनीत चुनाचे प्रमाण असावे. या फळाच्या झाडासाठी दांदगी काळी जमीन चांगली नसते, अंजीरला डाळिंबसारखी हलकी जमीन चांगली असल्याचे मानले जाते. झाड उथळ आणि चांगल्या निचरा होणाऱ्या जमिनीत पाहिजे तसे वाढत नाही.

अनेक मजली पीक पद्धत आहे फायद्याची, नेमके काय आहेत फायदे या पीकपद्धतीचे

कृषी क्षेत्रामध्ये अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर केला जात आहे व त्याद्वारे शेतीचे उत्पादन व पर्यायाने हातात येणारे उत्पन्न यात अचूकता वाढत आहे. जगात अनेक मजली शेती किंवा बहुमजली शेती करण्याकडे देखील शेतकऱ्यांचा कल वाढताना दिसत आहे. या लेखात आपण याबद्दल माहिती घेऊ.

नेमकी काय आहे ही अनेक मजली शेती पद्धती?
अनेक मजली पीक पद्धत किंवा बहुमजली पीक पद्धत एक पीक घेण्याची पद्धत आहे. यामध्ये सगळ्यात महत्त्वाचे तंत्र म्हणजे जमिनीत पिकाची लागवड ही उंचीनुसार केली जाते. म्हणजे सर्वात जास्त उंची, नंतर मध्यम उंचीची व त्याखालोखाल कमी उंचीची अशी पिकांची वर्गवारी करून पिकांची लागवड केली

जाते. विशेष म्हणजे हे सगळे प्रकारचे पिके एकाच जमिनीवर घेतले जातात. या पीक पद्धतीमध्ये एकाच वेळी तीन ते चार किंवा पाच प्रकारचे विविध प्रकारचे पिके घेतली जाऊ शकतात. उदाहरणार्थ पाच मजली शेती असेल तर जमिनीच्या खाली आले किंवा हळद असे कंदवर्गीय पिके नंतर त्यावर सहा फुटाचा मंडप उभारून त्यावर कारले यासारखी वेलवर्गीय पीक तसेच पालेभाज्या प्रकारांमध्ये पालक किंवा कोथिंबीर सारखे पीक घेता येते. अशा पिकांच्या लागवडीमुळे तनांना अटकाव होतो व बाष्पीभवन रोखता येते.

जर लागवडीसाठी मिरची किंवा टोमॅटो अशी पिके निवडली तर पाच मजली ऐवजी चार किंवा

तीन मजली प्रकार निवडावा लागतो. शेताच्या मंडपासाठी बांबू किंवा लाकडाचा वापर केला जातो. या पीकपद्धतीचे सगळ्यात महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे, ज्या पिकांना जास्त उष्णता मानवत नाही अशा पिकांना या पिक पद्धतीचा फायदा होतो.

त्यामुळे पिकांची योग्य प्रकारे वाढ होऊन अधिक उत्पादन मिळू शकते. या पीक पद्धतीत एका पिकाद्वारे दुसरा पिकास फायदा होतो. एकाच जमिनीवर वेगवेगळ्या प्रकारची पिके घेतल्यामुळे वर्षभर उत्पादन मिळत राहते व पीक मशागती वरील खर्च देखील कमी होतो.

क्षेत्रावर चार ते पाच पीक एका हंगामात घेणे शक्य होते. या शेती पद्धतीमध्ये जवळजवळ ९० टक्क्यांपर्यंत तणांचे नियंत्रण होते. एकाच शेतजमिनीवर पाच प्रकारची पिके घेतल्याने पाण्याच्या वापरामध्ये ६० ते ७० टक्क्यांपर्यंत बचत शक्य होते. अवघ्या २० ते ३० टक्के पाण्यात एकाच वेळी पाच पिके घेणे शक्य होते. या अनेक मजली पीक पद्धती मध्ये पाण्याचे बाष्पीभवन रोखता येते. जलसंधारण आणि मृदा संधारण चांगल्या पद्धतीने करता येते. पारंपारिक शेती पद्धतीच्या तुलनेने अनेक मजली पीकपद्धती या माध्यमातून दुप्पट उत्पन्न मिळू शकते.

पारंपारिक शेती पद्धतीच्या तुलनेने अनेक मजली पीकपद्धती या माध्यमातून दुप्पट उत्पन्न मिळू शकते.

पिकांमध्ये दुय्यम अन्नद्रव्यांची कमतरता आणि त्यांचा अतिरेक ठरू शकतो पिकांसाठी धोकादायक

या तंत्रज्ञानाचा करा वापर आणि पिकवा बारमाही खरबूज

लक्षणे पिकांची मर होते. पिके पिवळी पडतात व लोह शोषण यात अडचणी येतात. तांबे - तांबे हे पिकांमध्ये हरित द्रव्य निर्मितीमध्ये उपयुक्त आहे. पिकांमध्ये विविध संप्रेरकनात्यांचे कार्य करण्यात मदत करते.

पिकांमधील तांब्याच्या कमतरतेची लक्षणे मका पिकामध्ये नवीन पाने पिवळी पडतात तसेच झाड बूटके राहते. तसेच पानाच्या कडा वाळतात.

तांब्याच्या अतिरेकी वापराचे लक्षणे पिकांमध्ये जर जास्त तांब्याचा अतिरेक झाला तर जाड गर्द रंगाचे दिसते आणि मुळांची वाढ गरजेपेक्षा जास्त जाड होते. बोरॉन- याच्या वापराने झाडाचे आरोग्य राखले जाते. कपाशी सारख्या पिकांमध्ये सगळ्यात महत्त्वाचे म्हणजे पानेजाड होतातच वळतात. त्याच तसेच जमिनीतून पाणी शोषण्याचा कामी झाडांची मुळाना मदत करते. कमतरतेची लक्षणे

बोरॉनची कमतरता असेल तर पिकांची पाने जाड होतात. तसेच ते सुकतात व चूडतात. तसेच पिकाच्या आणि फळांच्या देठाजवळ पाणीदार पट्टे आढळतात.

बोरॉनच्या अधिक वापराचे लक्षणे बोरॉनच्याअधिक वापरा मुळे सुरुवातीला पानाचे टोक व नंतर पूर्ण पानच पिवळे पडते. क्लोरीन - क्लोरीन पिकांना प्रकाशसंश्लेषण प्रक्रियेत मदत करणे. क्लोरीनचा कमतरतेची लक्षणे : झाड तात्पुरते वाळल्यासारखे वाटते. नवीन कोळी पाणी पिवळी पडतात अधिक प्रमाणात कमतरता असेल तर झाड पूर्णपणे वाळते. क्लोरीनचा जास्त वापर केला तर दिसणारी लक्षणे तंबाखू आणि बटाट्यासारखे पिकांमध्ये जर क्लोरीन च्या जास्त वापर केला तर या पिकांचे पानेजाड होतातच वळतात. त्याच बरोबर अधिक क्लोरीनचे वापरामुळे बटाट्याची साठवून जास्त कालावधीसाठी करता येत नाही.

विविध पिकांची लागवड आणि लागवडीकरिता वापरण्यात येणारे तंत्रज्ञान यांची योग्य सांगड घातल्यामुळे एक उत्पादनामध्ये मोठ्या प्रमाणावर वाढ झाल्याचे दिसून येते. यामध्ये संरक्षित शेतीचा विचार केला तर यामध्ये शेडनेट आणि पॉलिहाऊस तंत्रज्ञान खूप महत्त्वाचे आहे. जर आपण पॉलिहाऊस तंत्रज्ञान पाहिले तर यामध्ये निर्मित तापमानाचा वापर करून वर्षभर विविध पिकांची लागवड आपण करू शकतो व भरपूर उत्पादन मिळवू शकतो. तसेच कीड व रोग यापासून देखील प्रभावी संरक्षण आपल्याला करता येते. या सगळ्या दृष्टीकोनातून पॉलिहाऊस तंत्रज्ञान हे पीक लागवडीसाठी खूप महत्त्वाचे आहे. याच पॉलिहाऊस तंत्रज्ञानाचा वापर करून महात्वा फुले कृषी विद्यापीठाने पुसासबत्ती, हय मधु व दुर्गापुरा मधु या खरबूज पिकांच्या वानांची लागवड करण्याची शिफारस केली आहे. या माध्यमातून खरबूज पीक सर्वात लावता येऊ शकते व उत्पादन मिळवता येऊ शकते.

पॉलिहाऊस मधील लागवडीची पद्धत
पॉलिहाऊस मध्ये जर खरबूज लागवड करावी असेल तर नोन यु कॅन्पीने माधुरी दोन आणि मधुमती यासारख्या वानांची शिफारस केली असून याकरिता पॉलिहाऊस मध्ये उंच गादीवाफे तयार करून खरबूज लागवड करणे गरजेचे आहे.

ग्रादीवाफे तयार करताना त्यामध्ये चार फुटाचे आणि दोन रोपातील अंतर दीड फूट ठेवणे गरजेचे असून वाफ्याची उंची ही साधारणपणे दीड फूट व रुंदी दोन फूट असणे गरजेचे आहे. दहागुठ्याचे पॉलिहाऊस असेल तर या क्षेत्रामध्ये साधारणपणे रोपांची संख्या २४०० पर्यंत असणे गरजेचे आहे.

भरघोस उत्पादनासाठी या गोष्टींची घ्या काळजी
खरबूज लागवड केल्यानंतर जेव्हा मुख्य वेल असते तिला आजूबाजूला येणाऱ्या फांद्या असतात ते वेळोवेळी काढणे गरजेचे आहे. वेळीला पहिले जे काही सात किंवा दहा पाने येतात त्यानंतर पहिल्या फळाची फळधारणा करून घ्यावी. परागीभवनाची योग्य वेळ सकाळी ९ ते ११ व सायंकाळी चार ते सहा या कालावधीत करावी. वेलीवर एका वेळी शक्य असेल तर एकच फळ ठेवणे गरजेचे आहे. परागीभवन करत असताना आद्रता ८० टक्के असणे गरजेचे असून परागीभवन झाल्यानंतर ५० ते ५५ दिवसांमध्ये खरबूज काढणीस तयार

होते. काढणी करण्यासाठी रिफ्रॅक्टमीटर च्या साहाय्याने फळातील साखरेचे प्रमाण तपासून घ्यावी व १४ ते १५ ब्रिक्स झाला तेव्हा त्याचे काढणी करावी. या पद्धतीने जर व्यवस्थापन कराल तर दीड ते दोन किलोपर्यंत फळाचे उत्पादन मिळू शकते.

पॉलिहाऊस मधील खरबूज पिकासाठी पाणी व्यवस्थापनाची पद्धत
या पिकाला पाण्याची व्यवस्थापन करताना खूप काळजी घ्यावी लागते. या पिकाला जास्त पाणी चालत नसल्यामुळे टिबक सिंचन पद्धतीचा वापर हा महत्त्वाचा ठरतो. टिबक संचाची निवड करताना चार लिटर प्रतितास क्षमता असणारी ड्रूप लाइन याकरिता निवडणे गरजेचे आहे. वातावरण तर ढगाळ असेल तर खूप कमी पाणी लागते. परंतु फळधारणा आणि फळ फुगवणीच्या वेळेमध्ये खूप पाण्याची आवश्यकता असते. साधारणपणे दोन ते तीन लिटर पाणी प्रति झाड प्रत्येक दिवशी असे नियोजन करणे गरजेचे आहे.

अशाप्रकारे करा खत

व्यवस्थापन
खरबूज पिकाला खत व्यवस्थापन करताना नत्राची मात्रा लागवड करताना आणि आणि वाढीच्या अवस्थेमध्ये घ्यावे. फॉस्फरसच्या पुर्वठ्याकरिता सिंगल सुपर फॉस्फेट या खताचा वापर करावा तसेच पिकाच्या वाढीच्या सुरुवातीच्या कालावधीत पोटॅश हा घटक देखील महत्त्वाचा ठरतो. या पद्धतीने खतांचे नियोजन करावे. या मुख्य खतांसोबतच मायक्रो न्यूट्रिएंट आणि सूक्ष्म अन्नद्रव्ये यांचा देखील संतुलित वापर करणे खूप गरजेचे आहे. बऱ्याचदा खरबूज फळाला छेद जातात. ही समस्या येऊ नये म्हणून अगदी सुरुवातीपासून कॅल्शियम व बोरॉन या अन्नद्रव्यांचा संतुलित वापर करावा.

काढणी केल्यानंतर व्यवस्थापन
खरबूज पिक काढणीस तयार होते तेव्हा काढणी झाल्यानंतर कोरगेटेड बॉक्स मध्ये फोमनेटचा वापर करून फळे पॅकिंग करावीत व विक्रीसाठी पाठवावीत. प्रतिवेल दीड किलोपर्यंत फळे मिळतात.

पॉलिहाऊस मधील खरबूज लागवडीचे प्रशिक्षण कुठे मिळेल ?
या आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून पॉलिहाऊस मधील खरबूज लागवड हे प्रामुख्याने कृषी विज्ञान केंद्र, बारामती या ठिकाणी केली जाते. या ठिकाणी शेतकऱ्यांसाठी प्रशिक्षणाची देखील सोय करण्यात आली आहे.

कालच्या लेखामध्ये आपण पिकांमधील मुख्य अन्नद्रव्यांची कमतरता व त्यांचा अतिरेक यामुळे होणारे परिणाम पाहिले. या लेखात आपण काही महत्त्वाचे दुय्यम अन्नद्रव्यांची पिकांसाठी असलेली उपयुक्तता आणि त्यांचे कमतरतेची लक्षणे, तसेच या दुय्यम अन्नद्रव्यांचा अतिरेकी वापर त्यामुळे पिकांवर होणारा परिणाम याबद्दल जाणून घेणार आहोत.

दुय्यम अन्नद्रव्य लोह - लोह हरितद्रव्य तयार होण्यासाठी फारच उपयुक्त आहे. लोहा मुळे झाडामध्ये विविध संप्रेरके तयार होतात. पिकांमधील लोहाच्या कमतरतेची लक्षणे
पिकांमध्ये जर लोहाची कमतरता असेल तर सुरुवातीला कोवळी पाने शिरा वगळता पिवळी पडतात. लोहाची कमतरता जास्त असेल तर पूर्ण पान पांढे पडते. जास्त लोहाचा वापर केल्याची लक्षणे पिकांच्या पानांवरती लहान स्वरूपातील तपकिरी ठिपके आढळतात.

मॅंगनीज - कार्य= बियाण्याची उपावण क्षमता वाढवण्यासाठी मॅंगनीज उपयुक्त आहे. तसेच

पिकांच्या पकतेची गती वाढवते. तसेच झाडांना नत्र उपलब्ध करून देण्यास सहाय्यभूत ठरते. पिकांमधील मॅंगनीज च्या कमतरतेची लक्षणे ओट पिकाचा विचार केला तर यामध्ये पीक तपकिरी होते. रुंद पानांच्या पिकांमध्ये पिवळे पना आढळतो वाटाणा च्या शेंगांवर चिखल्यासारखे ठिपके आढळतात. गहू पिकामध्ये मूळकूज रोगाचा प्रादुर्भाव वाढतो. मॅंगनीजच्या अतिरेकी वापराचे लक्षणे मॅंगनीज चा जास्त वापर केला तर पीक तजेलदार वाटत नाही तसेच वाढेदेखील थांबते. ३-झिंक- झिंक प्रथिने, संप्रेरके व त्याचबरोबर वाढीसाठी गरजेचे रसायने निर्माण करण्यास मदत करते. झिंकच्या कमतरतेची लक्षणे झिंक प्रामुख्याने मका, संत्रा, भात, कांदा, सोयाबीन इत्यादी पिकांना फार गरजेचे असते. मका आणि ज्वारी पिकात फुलोरा पांढरा सापडणे, कापसामध्ये कमतरता राहिली तर कापसाच्या झाडाचे पान बारीक राहते. इत्यादी लक्षणे आढळतात. झिंक च्या अतिरेकाचे

उधळणारी पृथ्वीची ओळख पाहायची असेल, तर बाडमेर सोमवेरील भीमडा गावात जेटराम यांच्या शेतपेक्षा चांगले काहीही असू शकत नाही. जेटराम यांनी २०१६ मध्ये त्यांच्या शेतात डाळिंबाची लागवड सुरू केली. आलम म्हणजे आता येथील डाळिंब कलकत्ता, महाराष्ट्र, बांगलादेश येथे निर्यात होत आहे.

राजस्थानमधील अनेक जिल्ह्यांमध्ये शेतकऱ्यांचा कल डाळिंब लागवडीकडे वाढला आहे, त्यातील एक बारमेर जिल्हा आहे. जिथे शेतकरी डाळिंबाच्या लागवडीतून चर्चांना लावणारे कमाई करत आहेत. एवढेच नाही तर थार शहरातील डाळिंब आता बांगलादेश, महाराष्ट्र, कलकत्ता येथे निर्यात होत आहे.

सोमावती बाडमेर जिल्हातील भीमडा गावातील रहिवासी जेटराम यांनी २०१६ मध्ये त्यांच्या शेतात स्टार्टअप सुरू केले. १५ लाखांचे कर्ज घेऊन त्यांनी शेत तर तयार केलेच, परंतु महाराष्ट्रातील नाशिकमधून उमठ दण्ड्या डाळिंबाची चार हजार रोपे आणून त्यांच्या शेतात लावली.

२०१६ नंतर जेटराम कोडेचा यांनी मागे वळून पाहिले नाही. आज त्यांच्या शेतीची उत्पादने केवळ बांगलादेश, अहमदाबाद, दिल्ली, कलकत्ता, मुंबई, बंगलोर येथेच जात नाहीत तर बांगलादेशातही जातात. ते दरवर्षी लाखांचे पीक त्यांच्या शेतातून घेत

आहेत. केवळ अंगठ्याचा ठसा, या शेतकऱ्याच्या शेतात केशर, सिंगू अशा प्रात जातीचे उत्पादन घेतले जात आहे. बुडीवाडा, गुजरात आणि बारमेरमध्ये डाळिंबाची झाडे पाहून जेटरामने आपल्या शेतात लागवड करण्याचा विचार केला. तो सांगतो की आज तो ४५ बिघा जमिनीवर शेती करतो आणि त्याच्या एका डाळिंबाच्या झाडातून २५ किलो डाळिंब निघतात. भीमडा येथील रहिवासी जेटराम सांगतात की, त्यांनी २०१६ मध्ये १५ लाखांचे कर्ज घेऊन डाळिंबाची लागवड सुरू केली. भगवा सिंदूरी जातीचे हे डाळिंब नाशिकहून आणले

आहेत. केवळ अंगठ्याचा ठसा, या शेतकऱ्याच्या शेतात केशर, सिंगू अशा प्रात जातीचे उत्पादन घेतले जात आहे. बुडीवाडा, गुजरात आणि बारमेरमध्ये डाळिंबाची झाडे पाहून जेटरामने आपल्या शेतात लागवड करण्याचा विचार केला. तो सांगतो की आज तो ४५ बिघा जमिनीवर शेती करतो आणि त्याच्या एका डाळिंबाच्या झाडातून २५ किलो डाळिंब निघतात. भीमडा येथील रहिवासी जेटराम सांगतात की, त्यांनी २०१६ मध्ये १५ लाखांचे कर्ज घेऊन डाळिंबाची लागवड सुरू केली. भगवा सिंदूरी जातीचे हे डाळिंब नाशिकहून आणले

आहेत. केवळ अंगठ्याचा ठसा, या शेतकऱ्याच्या शेतात केशर, सिंगू अशा प्रात जातीचे उत्पादन घेतले जात आहे. बुडीवाडा, गुजरात आणि बारमेरमध्ये डाळिंबाची झाडे पाहून जेटरामने आपल्या शेतात लागवड करण्याचा विचार केला. तो सांगतो की आज तो ४५ बिघा जमिनीवर शेती करतो आणि त्याच्या एका डाळिंबाच्या झाडातून २५ किलो डाळिंब निघतात. भीमडा येथील रहिवासी जेटराम सांगतात की, त्यांनी २०१६ मध्ये १५ लाखांचे कर्ज घेऊन डाळिंबाची लागवड सुरू केली. भगवा सिंदूरी जातीचे हे डाळिंब नाशिकहून आणले

शेतकऱ्याने करून दाखवलं! डाळिंबाच्या शेतीतून कमावले ८० लाख रुपये, जाणून घ्या कस लढवल डोकं..

पृथ्वीवर सोनं उगवते असं म्हणतात, पण सिंचन करण्यासाठी मेहनत आणि घामाचा उपाय हवा. सोने

उधळणारी पृथ्वीची ओळख पाहायची असेल, तर बाडमेर सोमवेरील भीमडा गावात जेटराम यांच्या शेतपेक्षा चांगले काहीही असू शकत नाही. जेटराम यांनी २०१६ मध्ये त्यांच्या शेतात डाळिंबाची लागवड सुरू केली. आलम म्हणजे आता येथील डाळिंब कलकत्ता, महाराष्ट्र, बांगलादेश येथे निर्यात होत आहे.

राजस्थानमधील अनेक जिल्ह्यांमध्ये शेतकऱ्यांचा कल डाळिंब लागवडीकडे वाढला आहे, त्यातील एक बारमेर जिल्हा आहे. जिथे शेतकरी डाळिंबाच्या लागवडीतून चर्चांना लावणारे कमाई करत आहेत. एवढेच नाही तर थार शहरातील डाळिंब आता बांगलादेश, महाराष्ट्र, कलकत्ता येथे निर्यात होत आहे.

सोमावती बाडमेर जिल्हातील भीमडा गावातील रहिवासी जेटराम यांनी २०१६ मध्ये त्यांच्या शेतात स्टार्टअप सुरू केले. १५ लाखांचे कर्ज घेऊन त्यांनी शेत तर तयार केलेच, परंतु महाराष्ट्रातील नाशिकमधून उमठ दण्ड्या डाळिंबाची चार हजार रोपे आणून त्यांच्या शेतात लावली.

२०१६ नंतर जेटराम कोडेचा यांनी मागे वळून पाहिले नाही. आज त्यांच्या शेतीची उत्पादने केवळ बांगलादेश, अहमदाबाद, दिल्ली, कलकत्ता, मुंबई, बंगलोर येथेच जात नाहीत तर बांगलादेशातही जातात. ते दरवर्षी लाखांचे पीक त्यांच्या शेतातून घेत

आहेत. केवळ अंगठ्याचा ठसा, या शेतकऱ्याच्या शेतात केशर, सिंगू अशा प्रात जातीचे उत्पादन घेतले जात आहे. बुडीवाडा, गुजरात आणि बारमेरमध्ये डाळिंबाची झाडे पाहून जेटरामने आपल्या शेतात लागवड करण्याचा विचार केला. तो सांगतो की आज तो ४५ बिघा जमिनीवर शेती करतो आणि त्याच्या एका डाळिंबाच्या झाडातून २५ किलो डाळिंब निघतात. भीमडा येथील रहिवासी जेटराम सांगतात की, त्यांनी २०१६ मध्ये १५ लाखांचे कर्ज घेऊन डाळिंबाची लागवड सुरू केली. भगवा सिंदूरी जातीचे हे डाळिंब नाशिकहून आणले

आहेत. केवळ अंगठ्याचा ठसा, या शेतकऱ्याच्या शेतात केशर, सिंगू अशा प्रात जातीचे उत्पादन घेतले जात आहे. बुडीवाडा, गुजरात आणि बारमेरमध्ये डाळिंबाची झाडे पाहून जेटरामने आपल्या शेतात लागवड करण्याचा विचार केला. तो सांगतो की आज तो ४५ बिघा जमिनीवर शेती करतो आणि त्याच्या एका डाळिंबाच्या झाडातून २५ किलो डाळिंब निघतात. भीमडा येथील रहिवासी जेटराम सांगतात की, त्यांनी २०१६ मध्ये १५ लाखांचे कर्ज घेऊन डाळिंबाची लागवड सुरू केली. भगवा सिंदूरी जातीचे हे डाळिंब नाशिकहून आणले

पिकांच्या पानांवरती लहान स्वरूपातील तपकिरी ठिपके आढळतात. झिंक च्या अतिरेकाचे

लातूर : श्री महात्मा बसवेश्वर शिक्षण संस्था, लातूर द्वारा संचालित महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालयात ५३ महाराष्ट्र बटालियन एनसीसीचे लेफ्टनंट कर्नल वाय. बी. सिंग यांचा महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय गवई यांच्या हस्ते शाल आणि पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. यावेळी बटालियनचे सुभेदार शेख थोरात, बी. एच. एम. सुखविंदरपाल सिंग, उपप्राचार्य डॉ. राजकुमार लखादिवे, कॅप्टन डॉ. बाळासाहेब गोडबोले, उपप्राचार्य प्रा. संजय पवार, प्रा. डॉ. अभयकुमार धारशिवे यांची उपस्थिती होती. लेफ्टनंट कर्नल वाय. बी. सिंग यांनी बटालियनस्तरावर पूर्व रिपब्लिक डे पॅरेडसाठी महाविद्यालयातील पाच कॅडेट्सची निवड केली तसेच रिपब्लिक डे पॅरेड संदर्भात सखोल मार्गदर्शन केले.

लातूर : महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगामार्फत सोमवार, २८ ऑगस्ट, २०२३ रोजी सकाळी ११ वाजता लातूर येथे नवीन जिल्हाधिकारी कार्यालयातील नियोजन भवन सभागृहात ‘महिला आयोग आपल्या दारी’ उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले आहे. यावेळी आयोगाच्या अध्यक्ष सयाली चाकणकर यांच्या अध्यक्षतेखाली होणाऱ्या जनसुनावणीमध्ये महिलांना आपल्या तक्रारी स्थानिकस्तरावर थेट मांडता येईल. कोणतीही पूर्वसूचना न देता महिला आपल्या तक्रारी सुनावणीस उपस्थित राहून थेट लेखी स्वरूपात मांडू शकतील. जिल्हातील महिलांनी कोणत्याही शासकिय विभागाकडील अथवा कौटुंबिक हिंसाचार संबंधीच्या प्रलंबित असलेल्या तक्रारीबाबत किंवा नवीन तक्रार लेखी नोंदविण्यासाठी जनसुनावणीला उपस्थित राहावे, असे आवाहन जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर-घुगे आणि जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी देवदत्त गिरी यांनी केले आहे.

दुष्काळी परिस्थितीबाबत तालुकानिहाय अहवाल त्वरीत सादर करा

-कृषीमंत्री धनंजय मुंडे यांचे निर्देश

औरंगाबाद : मराठवाड्यात पावसाने ओढ दिल्यामुळे निर्माण झालेल्या दुष्काळ सद्दुष्ट परिस्थितीच्या पार्श्वभूमीवर कृषीमंत्री धनंजय मुंडे यांनी आज विभागीय आयुक्त कार्यालयात मराठवाड्यातील आठही जिल्ह्यांच्या पीक पाणी व पावसाच्या एकूण परिस्थितीचा आढावा घेतला. दुष्काळी परिस्थितीत पिण्याचे पाणी, पशुधन वाचविण्यासाठी चाऱ्याचे नियोजन करण्यासोबतच आठही जिल्हाधिकार्यांनी दुष्काळी परिस्थितीबाबत तालुकानिहाय आढावा घेत शासनास अहवाल सादर करावा. दुष्काळाची दाहकता लक्षात घेता आतापासून नियोजन महत्त्वाचे आहे. टंचाई स्थिती असली तरी काळजी करू नका, शासन खंबीरपणे शेतकऱ्यांच्या पाठीशी उभे आहे, असा विश्र्वास कृषीमंत्री धनंजय मुंडे यांनी आज दिला. मराठवाड्यातील परिस्थितीबाबत सात दिवसांच्या आत महसूल, कृषी व विमा कंपन्यांचे प्रतिनिधी यांनी पंचनामे करावेत, असे निर्देशही त्यांनी यंत्रणेला दिले.

आज कृषीमंत्री श्री. मुंडे यांनी आढावा घेतला. यावेळी औरंगाबादचे पालकमंत्री संदीपान भुमरे, जालना व बीडचे पालकमंत्री अतुल सावे बैठकस्थळी तर व्हिडीओ कॉन्फरन्सिंगद्वारे मदत व पुनर्वसन मंत्री अनिल पाटील, परभणीचे पालकमंत्री तानाजी सावंत, लातूरचे पालकमंत्री संजय बनसोडे व नांदेडचे पालकमंत्री गिरीश महाजन, मंत्री संजय बनसोडे उपस्थित होते. कृषी आयुक्त सुनील चव्हाण, विभागीय आयुक्त मधुकरराजे अर्दंड, औरंगाबाद जिल्हाधिकारी आस्तिककुमार पाण्डेय, जालना जिल्हाधिकारी डॉ.श्रीकृष्णनाथ पांचाळ, परभणी जिल्हाधिकारी रघुनाथ गावडे, बीड जिल्हाधिकारी दीपा मुधोळ-मुंडे, लातूर जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर-घुगे, नांदेड जिल्हाधिकारी अभिजित राऊत, उस्मानाबाद जिल्हाधिकारी डॉ.सचिन ओंबासे, हिंगोली जिल्हाधिकारी जितेंद्र पापळकर हे बैठकीत सहभागी झाले होते.

नियोजनपूर्वक हाताळण्यासाठी आजची बैठक महत्त्वाची आहे. मराठवाड्यातील बहुतांश मंडळात पावसाचा मोठा खंड आहे. पर्जन्यमापक यंत्र आहे त्याठिकाणी पाऊस झाला तर मंडळात पाऊस आहे, असे दिसत असले तरी परिस्थिती मात्र वेगळी आहे. त्यामुळे याबाबत गावशिवारातील परिस्थिती पाहून निर्णय घेण्यात येईल. केंद्रिय पातळीवरही याबाबत शासन पाठपुरावा करणार आहे. कोणताही शेतकरी मदतीपासून वंचित राहणार नाही, याची सर्वतोपरी काळजी घेण्यात येईल, असे त्यांनी सांगितले.

मराठवाड्यातील पशूधनाचीही सर्वतोपरी काळजी घेण्यात येईल. पशुधनाला पुरेसा चारा उपलब्ध होण्यासाठी कृषी विभागाने चारा लागवडीचे नियोजन करावे. दुष्काळी परिस्थिती जरी वाढली तरी कोणत्याही परिस्थितीत चारा टंचाई निर्माण होणार नाही, ही बाब गांधीर्यपूर्वक विचारत घेत चारा लागवडीचे क्षेत्रनिहाय नियोजन करावे. सद्यस्थितीत काही भागात सक्तीने कर्जवसुली सुरू असून ही सक्तीची कर्जवसुली तातडीने थांबवा, खरिप कर्जाचे पुर्नगठन

पातळीवर नियोजन करून सर्व मिळून यातून मार्ग काढू. शासन शेतकऱ्यांच्या पाठीशी खंबीरपणे उभे आहे, असा विश्र्वास श्री. मुंडे यांनी दिला. पिण्याच्या पाण्याबाबत मराठवाड्यात टंचाई निर्माण होण्याची शक्यता लक्षात घेत टँकरबाबतची निविदा प्रक्रिया लवकरच पुर्ण करत गरज आहे त्या ठिकाणी टँकर देण्याबाबत नियोजन करण्याच्या सूचनाही त्यांनी यंत्रणेला दिल्या. दुष्काळी परिस्थितीत गाळमुक्त तलाव, गाळयुक्त शिवार योजना प्रभावीपणे राबविण्यात यावी. जिल्हा प्रशासनाने तलावातील गाळ काढून शेतकऱ्यांच्या शिवारात देण्याबाबत तातडीने कार्यवाही सुरू करावी. दुष्काळी परिस्थिती लक्षात घेत आतापासून प्रत्येक

देण्यासाठी करावयाच्या उपाययोजना सह दहा वर्षांतील सरासरी पर्जन्यमान, मंडळनिहाय पर्जन्यमान, पर्जन्यमानातील खंड, खरिप पेरणी, पिकांची स्थिती, पाणीसाठ, चारा नियोजन, जलसाठ आदी सर्वच विषयांवर व्यापक चर्चा झाली. लातूर विभागाचे कृषी सहसंचालक साहेबराव दिवेकर यांनी मराठवाड्यातील आठही जिल्ह्यातील परिस्थितीबाबत माहिती दिली. बैठकीला मराठवाडा विभागातील जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी, जलसंधारण विभागाचे वरिष्ठ अधिकारी यांसह अन्य संबंधित विभागाचे अधिकारी प्रत्यक्ष किंवा व्हर्च्युअल पद्धतीने उपस्थित होते.

अनधिकृत वजन काटे न वापरण्याचे आवाहन

लातूर : शेजारच्या राज्यांतून वजन काट्याचे सुट्टे भाग व वजन काटे कमी दरात व कररहीत स्वरूपात महाराष्ट्रात विकले जात असल्याने स्थानिक वजन काटे उत्पादक, दुस्तक व विक्रेते यांचे नुकसान होत आहे. तसेच राज्य शासनाचा महसूल बुडत आहे. या अनुषंगाने राज्याचे वैध मापन शास्त्र नियंत्रक यांच्याकडे तक्रार प्राप्त झाली आहे. तसेच चीन मधून येणाऱ्या अप्रमाणित वजन काट्यांची सुद्धा कमी दरात खाल्या बाजारात विक्री होत आहे. या अप्रमाणित वजन काट्यांमुळे ग्राहकांच्या हिताची हानी होत असल्याने जिल्ह्यात कोणीही अनधिकृत वजन काटे वापरू नयेत, असे आवाहन लातूर व उस्मानाबाद जिल्ह्याचे वैध

मापन शास्त्र उप नियंत्रक यांनी केले आहे. चीन मधून येणाऱ्या अप्रमाणित वजन काट्यांना राज्य शासनाची व केंद्र शासनाची वैधानिक मान्यता नाही. अशा वजन काट्यांना अनाधिकृत व्यक्ती त्यांचे स्टिकर लावून त्याची अनधिकृत विक्री करित आहे. यामुळे ग्राहकांना माल योग्य वजनात मिळू शकत नाही. तसेच महाराष्ट्र शासनाचे महसूलावर परिणाम होत आहे. त्यामुळे अशा प्रकारच्या अनाधिकृत व्यक्तींकडून वजन काटे खरेदी करू नयेत, असे आवाहन लातूर व उस्मानाबाद जिल्ह्याचे वैध मापन शास्त्र उप नियंत्रक यांनी केले आहे.

शारीरिक क्षमता आणि बुद्धीचे बळ यांचा समन्वय म्हणजे कुस्ती

- प्रा. डॉ. महेश बेंबडे

लातूर : व्यक्तीची शारीरिक क्षमता आणि बुद्धीचे चातुर्य यांचा सुंदर समन्वयातून कुस्ती या क्रीडा प्रकारात जीवन संदेश लपलेला असतो असे प्रतिपादन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेडचे सिनेट सदस्य डॉ. महेश बेंबडे यांनी केले. स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड व महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालय, लातूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयाच्या कुस्ती प्रशिक्षण केंद्रामध्ये अ-विभागीय कुस्ती स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते यावेळी ते उद्घाटन म्हणून बोलत होते. यावेळी विचार मंचावर अध्यक्षस्थानी क्रीडा विभाग समिती सदस्य तथा भूगोल विभाग प्रमुख कॅप्टन डॉ. बाळासाहेब

गोडबोले, अ-विभाग सचिव डॉ. अशोक वाघमारे, प्रा. मधुकर क्षीरसागर, आय. क्यू. ए. सी. समन्वयक डॉ. आनंद शेवाळे, वाणिज्य विभाग प्रमुख डॉ. विजयकुमार सोनी, प्रा. डी. आर. भुरे, क्रीडा विभाग प्रमुख डॉ. नल्ला भास्कर रेड्डी, प्रा. डॉ. बालाजी हालसे, क्रीडा विभाग समिती सदस्य प्रा. डॉ. गुणवंत बिरादार, प्रा. आशीष क्षिरसागर, श्री. बाबासाहेब क्षीरसागर आदींची उपस्थिती होती. या स्पर्धा महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ. संजय गवई आणि उपप्राचार्य डॉ. राजकुमार लखादिवे यांच्या मार्गदर्शनाखाली संपन्न झाल्या. कार्यक्रमाच्या प्रारंभी बल देवता हनुमान प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले. पुढे बोलताना डॉ. बेंबडे म्हणाले की, कुस्ती हा क्रीडा

प्रकार कुस्तीगारांच्या शारीरिक आणि बौद्धिक क्षमतांची पराख करणारा खेळ आहे. या खेळातील डाव/प्रति डाव मानवी जीवनासाठी प्रेरक असतात. महाराष्ट्रात राजर्षी शाहू महाराजांनी कुस्तीला राजाश्रय देऊन कुस्ती कलेला नव संजीवनी दिली. धारव्या स्पर्धात्मक जगात व्यायाम, खेळ, शारीरिक हालचाली, योग, प्राणायाम, योगिक क्रिया, कवायती याकडे दुर्लक्ष केले जात आहे. शारीरिक आरोग्य उत्तम असेल तर बौद्धिक, मानसिक, सामाजिक, क्षमतांचा विकास होतो असेही ते म्हणाले.

कुस्ती या खेळा प्रकारातून जिद्द, चिकाटी, नेतृत्व, बुद्धी चातुर्य, वेळेचे व्यवस्थापन, मानसिक व्यवस्थापन या गुणांचा विकास होतो. महात्मा बसवेश्वर कुस्ती प्रशिक्षण केंद्राने प्रचंड मेहनतीच्या बळावर लातूर पॅटर्नमध्ये कुस्तीची नवी फॅक्टररी उघडली आहे. लाल मातीची कुस्ती आणि आधुनिक मॅटवरील कुस्ती या दोन्ही प्रकारातून या ठिकाणी प्रशिक्षण दिले जाते. ही कुस्तीसाठी खूप गौरवाची बाब आहे यातून नव्या क्रीडा संस्कृतीची निर्मिती होईल असेही ते म्हणाले

आपल्या अध्यक्षीय समारोपात कॅप्टन डॉ. बाळासाहेब गोडबोले म्हणाले की, महात्मा बसवेश्वर महाविद्यालय हे गुणवंत विद्यार्थी, खेळाडू, सामाजिक अभियंते, सक्षम अधिकारी घडवणारे संस्कार केंद्र आहे. शिक्षणाबरोबरच कला, क्रीडा, संगीत, समाजसेवा, नागरी सेवा या क्षेत्रात महाविद्यालयाने अलौकिक अशा कामगिरी केली आहे. भविष्यात कुस्ती क्रीडा प्रकारातून राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय स्तरावर लातूरचा नावलौकिक वाढवणारे खेळाडू तयार होतील असेही ते म्हणाले.

CHANGE OF NAME
HERE IN THIS ADVERTISE I AM DECLARING THAT I HAVE CHANGE MY NAME WHICH WAS EARLIER: RATHI SACHIN KUMAR TO: SACHIN BHAGIRATH RATHI HENCE FOR THIS DECLARATION I WILL BE KNOWN BY THIS NAME AND WILL USE SACHIN BHAGIRATH RATHI IN FUTURE THE SAME NAME WILL BE USED BY MY FAMILY HUSBAND / WIFE, CHILDREN AND RELATIVE.
OLD NAME: RATHI SACHIN KUMAR
NEW NAME: SACHIN BHAGIRATH RATHI
ADDRESS: SAI NANDAN LAXMI COLONY, LATUR

CHANGE OF NAME
HERE IN THIS ADVERTISE I AM DECLARING THAT I HAVE CHANGE MY NAME WHICH WAS EARLIER: RATHI MADHURI SACHIN KUMAR TO: MADHURI SACHIN RATHI HENCE FOR THIS DECLARATION I WILL BE KNOWN BY THIS NAME AND WILL USE MADHURI SACHIN RATHI IN FUTURE THE SAME NAME WILL BE USED BY MY FAMILY HUSBAND / WIFE, CHILDREN AND RELATIVE.
OLD NAME: RATHI MADHURI SACHIN KUMAR
NEW NAME: MADHURI SACHIN RATHI
ADDRESS: OLD AUSA ROAD BHAGYA NAGAR LATUR

CHANGE OF NAME
HERE IN THIS ADVERTISE I AM DECLARING THAT I HAVE CHANGE MY NAME WHICH WAS EARLIER: MUSANDE YADAV MARUTI TO: MUSANDE YADAV MARUTI HENCE FOR THIS DECLARATION I WILL BE KNOWN BY THIS NAME AND WILL USE MUSANDE YADAV MARUTI IN FUTURE THE SAME NAME WILL BE USED BY MY FAMILY HUSBAND / WIFE, CHILDREN AND RELATIVE.
OLD NAME: MUSANDE YADAV MARUTI
NEW NAME: MUSANDE YADAV MARUTI
ADDRESS: AT POST KHAROSA, TQ. AUSA DIST. LATUR.

का कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्रा. डॉ. रत्नाकर बेडेगे यांनी केले व सूत्रसंचालन क्रीडा विभाग प्रमुख डॉ. नल्ला भास्कररेड्डी यांनी केले तर उपस्थितांचे आभार प्रा. डॉ. गुणवंत बिरादार यांनी मानले. यावेळी पंच म्हणून अण्णासाहेब मुळे, रोहिदास माने, चेतन जावळे, विष्णू भोसले, शिवराज हाके, अमृत बिराजदार व विष्णू तातपुरे यांनी काम पहिले. या कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेकरिता यासाठी बालाजी होनरावर, शुभम बिराजदार आणि के. आर. कोळी यांनी परिश्रम घेतले.

CHANGE OF NAME
HERE IN THIS ADVERTISE I AM DECLARING THAT I HAVE CHANGE MY NAME WHICH WAS EARLIER: MOHAMMAD AZHAR MOHAMMAD YOUNUS TO: AZHAR YOUNUS MOMIN HENCE FOR THIS DECLARATION I WILL BE KNOWN BY THIS NAME AND WILL USE AZHAR YOUNUS MOMIN IN FUTURE THE SAME NAME WILL BE USED BY MY FAMILY HUSBAND / WIFE, CHILDREN AND RELATIVE.
OLD NAME: MOHAMMAD AZHAR MOHAMMAD YOUNUS
NEW NAME: AZHAR YOUNUS MOMIN
ADDRESS: SAWARKAR CHOWK NR GRAM PANCHAYAT KINGAON TQ. AHMEDPUR, DISTRICT-LATUR

जिल्ह्यात लिंग गुणोत्तर प्रमाण वाढविण्यासाठी पीसीपीएनडीटी कायद्याच्या अंमलबजावणीसोबतच जनजागृतीवर भर द्यावा. गर्भलिंग निदानाच्या अनुषंगाने सोनोग्राफी केंद्रांची नियमित तपासणी करावी, असे जिल्हाधिकारी श्रीमती ठाकूर-घुगे यावेळी म्हणाल्या. जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर-घुगे यांनी राष्ट्रीय तंबाखू नियंत्रण कार्यक्रमामुळे अंमलबजावणीचाही आढावा घेतला. जिल्ह्यातील सर्व शासकिय कार्यालये, निमशासकिय कार्यालये व सर्व आरोग्य संस्था तंबाखूमुक्त ठेवण्याच्या सूचना दिल्या. सर्व शाळा तंबाखूमुक्त करण्यासाठी शिक्षण विभागाला आदेश दिले. जनतेसाठी आपत्कालीन वैद्यकिय सेवा अंतर्गत १०८ रुग्णाधिकेची सेवा रुग्णांना वेळेत सेवा उपलब्ध करून घ्यावी. तसेच या रुग्णाधिकेतील डॉक्टरांना बेस लोकेशनला ऑन ड्युटी हजर राहून सेवा देण्याच्या सूचना जिल्हाधिकारी श्रीमती ठाकूर-घुगे यांनी दिल्या. राष्ट्रीय मौखिक आरोग्य कार्यक्रम अंतर्गत सामान्य रुग्णालय, उपजिल्हा रुग्णालय व ग्रामीण

रुग्णालय सर्व येथे रुग्णांना नियमित दंत सेवा देण्यात याव्यात. रुग्णालयात आलेल्या रुग्णांची मौखिक तपासणी करून त्यांना आवश्यकतेनुसार औषधोपचार देण्यात याव्यात, अशा सूचनाही त्यांनी दिल्या. जिल्हा एड्स प्रतिबंध व नियंत्रण समिती, एचआयव्ही, टीबी व ईएमटीसीटी समन्वय समितीची त्रैमासिक बैठक जिल्हाधिकारी वर्षा ठाकूर-घुगे यांच्या अध्यक्षतेखाली झाली. या बैठकीमध्ये महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण सोसायटीच्या कार्यालयामार्फत जिल्ह्यातील एचआयव्ही, एड्स कार्यक्रमांतर्गत विविध घटक निहाय उद्दिष्ट्यपूर्तीचा आढावा घेण्यात आला. एड्स नियंत्रणासाठी माहिती शिक्षण व संपर्क माध्यमातून जनजागृती करणे, एचआयव्ही बाधित व्यक्तींना शासनाच्या विविध योजनांचा लाभ मिळवून देणे, महायुवा संवाद अभियानातून युवा वर्गांमध्ये एचआयव्ही, एड्सबाबत जनजागृती करण्याच्या सूचना जिल्हाधिकारी श्रीमती ठाकूर-घुगे यांनी यावेळी दिल्या.

पोलीस पतसंस्था सर्वसाधारण सभा संपन्न
लातूर : लातूर जिल्हा पोलीस अधिकारी, कर्मचारी सहकारी पतसंस्था वार्षिक सर्वसाधारण सभा उत्साहात संपन्न झाली. चेअरमन श्रीमंत मोरे यांच्या अध्यक्षते संपन्न झालेल्या या सभेस प्रमुख पाहुणे म्हणून अशोक गोविंदपूरकर, बाळासाहेब कन्हारे, बाबर, बेन हे होते. सूत्रसंचालन अभंगे यांनी तर राजकुमार गुळभेले यांनी आभार मानले.

CHANGE OF NAME
HERE IN THIS ADVERTISE I AM DECLARING THAT I HAVE CHANGE MY NAME WHICH WAS EARLIER: AFREEN BEGUM MOHAMMAD AZHAR TO: AFREEN BEGUM AZHAR MOMIN HENCE FOR THIS DECLARATION I WILL BE KNOWN BY THIS NAME AND WILL USE AFREEN BEGUM AZHAR MOMIN IN FUTURE THE SAME NAME WILL BE USED BY MY FAMILY HUSBAND / WIFE, CHILDREN AND RELATIVE.
OLD NAME: AFREEN BEGUM MOHAMMAD AZHAR
NEW NAME: AFREEN BEGUM AZHAR MOMIN
ADDRESS: SAWARKAR CHOWK NR GRAM PANCHAYAT KINGAON TQ. AHMEDPUR, DISTRICT-LATUR

छोटो झेरॉक्स मशीन व प्रिंटर विक्री कलर प्रिंट/झेरॉक्स B/W प्रिंट/झेरॉक्स जम्बो झेरॉक्स/प्रिंट डिझाईनिंग/पासपोर्ट फोटो रिफिलिंग/टोनर/फोटो पेपर लॉगिन्शन मशीन व मटेरिअल
झेरॉक्स मशीनचे अधिकृत विक्रेते : **बोरा झेरॉक्स**
व्यापारी धर्मशाळा, महात्मा गांधी चौक, लातूर.
9673344777

श्री.तिरुपती ट्रेडिंग कंपनी
शिवाजी चौक, निलंगा, जि. लातूर
जैन टिबबट सिंघव
जैन सिंगलर
जैन पी.व्ही.सी.पाईपचे :- अधिकृत विक्रेते:-
प्रो. गुणवंत गावकवार हलपाकर
फोन:-डु. २४२४६३, मो.९४०४६८२९९९

माळवदकर एजन्सीज
सावेवाडी, लातूर
mo. 9422656522
सर्व प्रकारच्या फर्निचरचे उत्पादक व विक्रेते